

Ministerstwo Zdrowia
Ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

Warszawa, dnia 01.03.2024 r.

Szanowna Pani Izabela Leszczyna, Ministra Zdrowia,

Szanowna Pani Ministro,

W imieniu Green REV Institute, inicjatora i koordynatora koalicji organizacji na rzecz sprawiedliwej transformacji systemu żywności Future Food 4 Climate oraz niżej podpisanych organizacji, przedstawicieli i przedstawicielek środowiska naukowego oraz osób eksperckich zwracamy się z apelem o pilną nowelizację Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach¹. Zmiany o które apelujemy dotyczą zapewnienia dostępu do w pełni roślinnych posiłków w placówkach oświatowych osobom uczącym się. Brak dostępu do diety wegańskiej, zrównoważonej jest poważnym wyzwaniem w kontekście praw osób uczniowskich, działań na rzecz zrównoważonego systemu żywności, klimatu, praw zwierząt i praw człowieka.

Zapewnienie dostępności roślinnych opcji żywieniowych w szkołach oraz promocja roślinnej żywności na terenie placówek edukacyjnych stanowi niezbędny element działań państwa na rzecz zrównoważonego systemu żywnościowego, wspierania działań środowiskowych

¹ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160001154>

i odpowiedzialności klimatycznej państwa. Przeprowadzone przez Green REV Institute i Future Food 4 Climate w 2022 r. badanie ² dot. żywienia w szkołach w Polsce wskazuje wyraźnie na konieczność reformy w obszarze żywienia zbiorowego. “Jednym z głównych wniosków badania jest brak dostępności do żywienia jako takiego na poziomie odpowiadającym potrzebom osób uczących się. Istnieje kilka głównych sposobów uzupełniania tych systemowych braków. Prawie 80% (78,1%) osób uczących się przynosi jedzenie z domu, co w połączeniu z brakiem możliwości podgrzania go (brak systemowych rozwiązań w tym zakresie) oznacza, że zjadane posiłki są zimne. 40% (40,6%) osób korzysta z oferty sklepów zlokalizowanych w pobliżu szkół, co w połączeniu z zakazem opuszczania szkoły podczas zajęć dydaktycznych także daje efekt zjedzenia zimnych posiłków. **Najbardziej niezgodny z zasadami zdrowego i zbilansowanego żywienia jest fakt, że prawie 1/4 (24,2%) badanych nie je żadnego posiłku podczas przebywania w szkole.** Wpisując to w kształt zajęć dydaktycznych w polskim systemie oświaty oznacza to, że niektóre osoby uczące się spędzać mogą nawet 8-10 godzin w szkole bez zjedzenia pełnowartościowego posiłku.”

Żywność w pełni roślinna, bez produktów pochodzenia zwierzęcego, posiada wiele zalet, zarówno w aspektach środowiskowych, jak i zdrowotnych oraz społecznych.

Działania Future Food 4 Climate i Green REV Institute

Od 2022 r. w całej Polsce osoby aktywistyczne wystąpiły z petycjami obywatelskimi ws. zapewnienia dostępu do roślinnych, wegańskich posiłków w swoich miastach i gminach. Radni samorządowi w Polsce zwracali się w drodze interpelacji do władz samorządowych. Interpelacje złożyli: radna Miasta Poznania Dorota Bonk - Hammermeister ³, radny Dzielnicy Białołęka Filip Pelc ⁴, radni Katowic Patryk Białas ⁵, Magdalena Wieczorek, Tomasz Maśnica, Andrzej Warmuz, radny Gdańska Łukasz Bejm ⁶, radna Dzielnicy Ochota Sylwia Mróz oraz radna Anita

² <https://futurefood4climate.eu/biblioteka/dostepnosc-weganskich-posilkow-w-szkolach-badanie/>

³ <https://futurefood4climate.eu/stanowiska/interpelacja-poznan-roslinne-posilki/>

⁴ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/09/21781pelc.pdf>

⁵ <https://futurefood4climate.eu/stanowiska/page/14/>

⁶ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/05/4403581_wniosek.pdf

Szymańska ⁷, radny Suwałk Wojciech Pająk ⁸, radny Krakowa Łukasz Gibała ⁹, radna Wrocławia (obecnie Posłanka na Sejm X kadencji) Jolanta Niezgodzka ¹⁰, radna Cieszyna Joanna Wórzeczka ¹¹, radna Ostródy Agnieszka Karłowicz ¹², radny Kielc Michał Braun ¹³ (także ws. monitorowania marnowania żywności przez Miasto ¹⁴), radna Gorzowa Wielkopolskiego Marta Bejnar-Bejnarowicz ¹⁵, radni Torunia Margareta Skerska-Roman, Bartosz Szymanski ¹⁶. Wniosek dot. dostępu do wegańskich posiłków był omawiany w ramach Komisji Oświaty i Wychowania w Poznaniu ¹⁷ (wsparty przez radne Martę Mazurek oraz Hannę Owsianą).

Niewątpliwie konieczna jest zmiana systemowa, która będzie stanowić odpowiedź na wyzwania zdrowotne, środowiskowe, związane z prawami zwierząt, człowieka, prawami uczniowskimi. Placówki oświatowe w Polsce powinny stanowić fundament edukacji klimatycznej, edukacji w obszarze zrównoważonego systemu żywnościowego i zapewniać dostęp do zdrowej, zrównoważonej, roślinnej żywności. Green REV Institute przedstawił również postulaty dot. zapewnienia dostępu do zdrowych, wegańskich posiłków w placówkach oświatowych do Rzecznika Praw Obywatelskich.

⁷ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/07/1069-Ochota.pdf>

⁸ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/12/interpelacja_nr_321_2023_radnego_wojciecha_pajaka_z_dnia_27_wrzesnia_2023_r.pdf

⁹ <https://futurefood4climate.eu/stanowiska/page/14/>

¹⁰ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/02/WPP-DSP.0003.1.2023-1.pdf>

¹¹ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/11/Interpelacja-Roslinne-posilki-Radna-Joanna-Worzeczka.pdf>

¹² <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/10/Interpelacja-BOR.0003.53.2022.pdf>

¹³ <https://futurefood4climate.eu/stanowiska/page/7/>

¹⁴ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/03/20230224145723368-1.pdf>

¹⁵ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/11/45374_Interpelacja_nr_119.pdf

¹⁶ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/11/Margareta-Skerska-Roman-Bartosz-Szymanski.pdf>

¹⁷ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/05/Roslinne-posilki-w-placowkach-oswiatowych-2.pdf>

Aspekty środowiskowe

Dieta roślinna zapobiega utracie bioróżnorodności

Zgodnie z raportem Plant Based Treaty Safe and Just¹⁸: *“Sposób, w jaki produkujemy żywność na świecie, jest najważniejszą przyczyną przekroczenia granic naszej planety. Jest to największe zagrożenie dla stabilności planety i naszych systemów podtrzymywania życia, od słodkiej wody, zapylaczy i zdrowia gleby, po generowanie opadów oraz jakość powietrza i wody. Produkcja żywności zagraża naszej przyszłości (Rockström i Gaffney, 2021, 130).*

Według Rockström i Gaffney (2021, 137) do 2030 r. musimy ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o 50 procent. Opowiadają się oni za "celem zerowym" i mówią: "Musimy teraz zapewnić zerową ekspansję nowych gruntów rolnych". Jeśli chodzi o sprawiedliwość międzypokoleniową, musimy wcześniej i szybciej ograniczyć emisje w zamożnych krajach i wyznaczyć twardy cel zerowej emisji netto do 2040 roku. Aby osiągnąć odbudowę przyrody i bioróżnorodności, a także zbudować odporność do 2050 roku, rządy muszą pilnie położyć kres utracie lasów i terenów podmokłych do 2030 roku. Gdybyśmy to zrobili, mielibyśmy uporządkowane rozwiązanie, a nie szok i pełną odbudowę do 2050 r. (Rockström i Gaffney, 2021, s 186).

Dieta roślinna zapobiega utracie bioróżnorodności. W badaniach naukowych wskazuje się, że aktywne międzynarodowe wysiłki na rzecz zwiększenia plonów, zminimalizowania oczyszczania ziemi i fragmentacji siedlisk oraz ochrony gruntów naturalnych mogą zwiększyć bezpieczeństwo żywnościowe w krajach rozwijających się i zachować znaczną część pozostałej bioróżnorodności Ziemi¹⁹.

¹⁸ <https://plantbasedtreaty.org/vegandonuteconomics/>

¹⁹ Dla przykładu: Tilman D, Clark M, Williams DR, Kimmel K, Polasky S, Packer C. Future threats to biodiversity and pathways to their prevention. Nature. 2017;546(7656):73–81. doi:10.1038/nature22900.

Dla porównania, produkcja mięsa oraz pozostałych produktów odzwierzęcych działa destrukcyjnie na środowisko naturalne. Fermy przemysłowe zaburzają gospodarkę wodną na obszarze, w których funkcjonują, co jest katastrofalne dla środowiska naturalnego i powoduje zaciągnięcie długu środowiskowego, który przyszłe pokolenia będą spłacać jeszcze bardzo długo. Konieczne jest zatem podjęcie działań, które skutecznie zatrzymają ten wysoce niepożądany proces.

Dieta roślinna przyczynia się do niższej emisji gazów cieplarnianych

Jak wskazuje w **Białej Księdze Sektora Hodowlanego: Smród, krew i łzy dr. Sylwia Spurek:**

“Zgodnie z najnowszymi opracowaniami naukowymi sektor hodowlany jest odpowiedzialny w znacznym stopniu za negatywny wpływ rolnictwa na środowisko. W Europie odpowiada za: 78% utraty różnorodności biologicznej na lądzie, 80% zakwaszenia gleby i zanieczyszczenia powietrza (emisja amoniaku i tlenków azotu) oraz 73% zanieczyszczenia wód (zarówno azot, jak i fosfor). (...) Pierwszą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, są emisje gazów cieplarnianych uwalnianych w wyniku funkcjonowania przemysłu hodowlanego. Szacuje się, że przyczynia się ona do globalnych emisji ok. 14,5% gazów cieplarnianych pochodzenia antropogenicznego. Wśród gazów emitowanych w wyniku funkcjonowania ferm przemysłowych należy wymienić przede wszystkim dwutlenek węgla (CO₂, ok. 9% całości antropogenicznych emisji światowych), metan (CH₄, ok. 35-40% światowych antropogenicznych emisji) oraz podtlenek azotu (N₂O, ok. 64%).”²⁰

Udowodniony naukowo jest również fakt, że dieta roślinna produkuje mniej gazów cieplarnianych. Dla przykładu, w badaniach naukowych wskazuje się, że w latach 2010-2050, w wyniku oczekiwanych zmian w populacji i poziomie dochodów, skutki środowiskowe systemu żywnościowego mogą wzrosnąć o 50-90% w przypadku braku zmian technologicznych i dedykowanych środków łagodzących, osiągając poziomy, które są poza planetarnymi granicami, które definiują bezpieczną przestrzeń operacyjną dla ludzkości. Przykładowymi opcjami zmniejszenia wpływu systemu żywnościowego na środowisko są w zmiany diety

²⁰ <https://futurefood4climate.eu/biblioteka/biala-ksiega-fermy-przemyslowe/>

w kierunku zdrowszej, bardziej opartej na roślinach, ulepszenia technologii i zarządzania zasobami naturalnymi oraz zmniejszenie strat i marnowania żywności. Co istotne, żaden pojedynczy środek nie wystarczy, aby utrzymać te efekty długodystansowo – potrzebna jest synergiczna kombinacja środków, aby wystarczająco złagodzić przewidywany wzrost presji środowiskowej²¹.

Skutkiem zwiększonej ilości gazów cieplarnianych w atmosferze jest nadmierny efekt cieplarniany – zjawisko sprzyjające ociepleniu klimatu. Przewidywanymi konsekwencjami efektu cieplarnianego są:

- Wzrost średniej temperatury powietrza o 0,2 stopnia na dekadę w wielu miejscach na Ziemi,
- Zmniejszanie się masy lodowców, czego konsekwencją jest podniesienie się poziomu wód w morzach i oceanach, liczne powodzie na wyspach i obszarach w pobliżu mórz, a w górach lawiny,
- Jako wynik niekorzystnego oddziaływania na ekosystem, gatunki roślin i zwierząt będą musiały dostosować się do nowych warunków, a te, które tego nie osiągną, znikną z powierzchni Ziemi,
- Zwiększone parowanie wód oraz susze – pustynnienie krajobrazu,
- Zmiany w schematach opadów deszczu – negatywny wpływ na rolnictwo i hodowlę zwierząt.

²¹ Springmann M, Clark M, Mason-D'Croz D, Wiebe K, Bodirsky BL, Lassaletta L et al. Options for keeping the food system within environmental limits. *Nature*. 2018;562(7728):519–25. doi:10.1038/s41586-018-0594-0.

Aspekty zdrowotne

Zgodność z wytycznymi Polskiego Związku Higieny dot. piramidy żywienia

Polski Związek Higieny wskazuje²², że Nadmierne spożycie tłuszczów zwierzęcych, które zawierają nasycone kwasy tłuszczowe, jest przyczyną wielu chorób, przede wszystkim chorób układu sercowo-naczyniowego i niektórych nowotworów. Oleje roślinne są z kolei najbogatszym źródłem jedno- i wielonienasyconych kwasów tłuszczowych, które chronią przed tymi chorobami. Dlatego tłuszcze zwierzęce warto zastąpić olejami roślinnymi, z wyjątkiem oleju kokosowego i palmowego.

Co więcej, PZH wskazuje przy tym, że Dobrym źródłem białka w diecie są nasiona roślin strączkowych, m.in. fasoli, zielonego groszku, soczewicy i bobu. Stanowią doskonałą alternatywę dla mięsa. Świadomość społeczeństwa w tym przedmiocie jest niewielka, w związku z czym promocja żywności produkowanej z wyżej wymienionych produktów posiada uzasadnienie zdrowotne.

Dieta oparta na roślinach została uznana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) za zdrową na każdym etapie życia

WHO wskazuje, że liczne dowody przemawiają za przesunięciem populacji w kierunku zdrowej diety opartej na roślinach, która zmniejsza lub eliminuje spożycie produktów zwierzęcych i maksymalizuje korzystny wpływ na zdrowie ludzi, zwierząt i środowisko²³.

Zwiększone spożycie warzyw i owoców obniża ryzyko udaru i zawału serca w przyszłości

W badaniach naukowych podnosi się również, że istnieje mniejsze ryzyko wystąpienia choroby niedokrwiennej serca przy wyższym spożyciu owoców i warzyw łącznie [HR na 200 g dziennie większe spożycie 0,94, 95% przedział ufności (CI): 0,90-0,99, trend P = 0,009] oraz przy wyłącznym spożyciu owoców (na 100 g/dzień 0,97, 0,95-1,00, P-trend = 0,021). W tym badaniu

²² <https://ncez.pzh.gov.pl/dzieci-i-mlodziez/piramida-zdrowego-zywienia-i-stylu-zycia-dzieci-i-mlodziezy-2/>

²³ <https://apps.who.int/iris/handle/10665/349086>

autorzy odkryli również odwrotne zależności między pokarmami roślinnymi a ryzykiem choroby niedokrwiennej serca, przy czym owoce i warzywa razem są najsilniej odwrotnie powiązane z ryzykiem²⁴.

W innych badaniach wskazano, że w przypadku udaru niedokrwinnego (w badaniu przeanalizowano 4281 przypadków) zaobserwowano mniejsze ryzyko przy większym spożyciu owoców i warzyw łącznie (HR; 95% CI na 200 g/dzień wyższe spożycie, 0,87; 0,82-0,93, trend $P < 0,001$), błonnika pokarmowego (na 10 g/dzień 0,77; 0,69-0,86, trend $P < 0,001$), mleko (200 g/dzień 0,95; 0,91-0,99, trend $P = 0,02$), jogurt (na 100 g/dzień 0,91; 0,85-0,97, P -trend = 0,004) i sera (na 30 g/dzień, 0,88; 0,81-0,97, P -trend = 0,008), natomiast wyższe ryzyko zaobserwowano przy wyższym spożyciu czerwonego mięsa (na 50 g/dzień, 1,07; 0,96-1,20, P -trend = 0,20)²⁵.

Pozostałe czynniki zdrowotne

W najnowszym raporcie Safe and Just Plant Based Treaty²⁶, wskazano, że niezdrowa dieta jest główną przyczyną zgonów na świecie i główną przyczyną chorób przewlekłych (GBD, 2017; Diet Collaborators, 2019). Strona naukowa twierdzi, że istnieje "wysoka zgodność i solidne dowody" na to, że "zdrowa dieta wymaga różnorodności żywieniowej, która wymaga większej różnorodności upraw i bioróżnorodności rolniczej wspierającej produkcję. Zwiększenie produkcji bardziej zróżnicowanej żywności może być korzystnym rozwiązaniem zarówno dla lepszego odżywiania, jak i bioróżnorodności" (DeClerck i in., 2023). W związku z tym przekształcenie systemu żywnościowego może być największym rozwiązaniem zarówno dla zdrowia ludzi, jak i całej planety. Będzie to wymagało poważnych zmian w polityce i inwestycji w celu wdrożenia zmian w systemie żywnościowym, takich jak strategia "Od pola do stołu" (Rockström i in., 2020, s. 3-5).

²⁴ Perez-Cornago A, Crowe FL, Appleby PN, Bradbury KE, Wood AM, Jakobsen MU et al. Plant foods, dietary fibre and risk of ischaemic heart disease in the European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC) cohort. *Int J Epidemiol.* 2021;50(1):212–22. doi:10.1093/ije/dyaa155

²⁵ Tong TYN, Appleby PN, Key TJ, Dahm CC, Overvad K, Olsen A et al. The associations of major foods and fibre with risks of ischaemic and haemorrhagic stroke: a prospective study of 418 329 participants in the EPIC cohort across nine European countries. *Eur Heart J.* 2020;41(28):2632–40. doi:10.1093/eurheartj/ehaa007

²⁶ <https://plantbasedtreaty.org/vegandonuteconomics/>

Udowodniono również, że zwiększona podaż czerwonego i wysokoprzetworzonego mięsa (4 i więcej porcji tygodniowo) ma udowodniony wpływ na zwiększenie ryzyka wystąpienia raka jelita grubego oraz że osoby na diecie wegetariańskiej, wegańskiej i peskatariańskiej mają niższe ryzyko zachorowania na chorobę nowotworową w ciągu życia niż osoby na diecie zawierającej mięso²⁷. Co więcej, wegetarianie i weganie mają statystycznie niższe BMI niż osoby na diecie zawierającej mięso, co stanowi czynnik ochronny przed zachorowaniem na cukrzycę²⁸.

Kolejne badania dowodzą również, że dieta wegetariańska i wegańska (nawet prowadzone bez szczególnej suplementacji) mają przewagę nad dietą tzw. wszystkożerną. We wczesnym dzieciństwie bowiem dieta wegańska i wegetariańska może zapewnić większość mikroskładników odżywczych w pożądanym ilościach oraz lepszą jakość tłuszczów w pożywieniu w porównaniu z dietą wszystkożerną. W badaniu VeChi Diet Study przeprowadzonym w Niemczech dowiedziono, że dzieci na diecie wegetariańskiej i wegańskiej miały korzystniejszy stosunek spożycia określonych mikroskładników (witamina E, witamina B1, magnez czy żelazo) i kwasów tłuszczowych niż dzieci na diecie wszystkożernej – niezależnie od prowadzonej suplementacji. Natomiast jeżeli konieczna była suplementacja (przykładowo witaminy D), to ta konieczność występowała u wszystkich grup dzieci, niezależnie od spożywanej diety²⁹.

²⁷ Segovia-Siapco G, Sabaté J. Health and sustainability outcomes of vegetarian dietary patterns: a revisit of the EPIC-Oxford and the Adventist Health Study-2 cohorts. *Eur J Clin Nutr.* 2019;72(Suppl 1):60–70. doi:10.1038/s41430-018-0310-z

²⁸ Papier K, Appleby PN, Fensom GK, Knuppel A, Perez-Cornago A, Schmidt JA et al. Vegetarian diets and risk of hospitalisation or death with diabetes in British adults: results from the EPICOxford study. *Nutr Diabetes.* 2019;9(1):7. doi:10.1038/s41387-019-0074-0 i wskazane tam uwagi:

W porównaniu z osobami regularnie jedzącymi mięso, osoby jedzące mało mięsa, ryby i wegetarianie rzadziej zachorowały na cukrzycę (współczynnik ryzyka (HR) = 0,63, 95% przedział ufności (CI) 0,54-0,75; HR = 0,47, 95% CI 0,38 -0,59 i HR = 0,63, 95% CI 0,54-0,74). Związki te uległy znacznemu osłabieniu po skorygowaniu o wskaźnik masy ciała (BMI) (osoby niskomięsne: HR = 0,78, 95% CI 0,66-0,92; osoby jedzące ryby: HR = 0,64, 95% CI 0,51-0,80; i wegetarianie: HR = 0,89, 95% CI 0,76-1,05).

²⁹ Weder S, Keller M, Fischer M, Becker K, Alexy U, Intake of micronutrients and fatty acids of vegetarian, vegan, and omnivorous children (1–3 years) in Germany (VeChi Diet Study), *European Journal of Nutrition* (2022) 61:1507-1520, <https://doi.org/10.1007/s00394-021-02753-3>.

W raporcie Drivers for Food Security³⁰ Komisja Europejska wskazuje, że aż 58 milionów Europejek i Europejczyków z powodu żywności choruje. “Szacuje się, że w regionie UE 59% dorosłych i około jedna trzecia dzieci w wieku 5-9 lat ma nadwagę lub otyłość, a 23% otyłość (OECD, 2019) i być może wbrew intuicji, współlistnieją one również z niedoborami mikroelementów.”

Spożywanie niezdrowych, ubogich w wartości odżywcze pokarmów to wyraz jakościowego ubóstwa żywnościowego. Konsekwencje zdrowotne i koszty zdrowotne ubóstwa żywnościowego są ogromne. *“Już co trzecie dziecko ma nadmierną masę ciała, częściej chłopcy niż dziewczynki. Niedobór składników może występować również u tych dzieci, które jedzą wysokoenergetyczną żywność o jednocześnie niskiej wartości odżywczej. Kiedy dostarczają, przez taki sposób odżywiania, nadmierną w stosunku do zapotrzebowania ilość energii, a mają przy tym niską aktywność fizyczną, dochodzi do odkładania się tkanki tłuszczowej w postaci nadmiernych kilogramów. I tym samym nadmiernej masie ciała mogą towarzyszyć jednocześnie niedobory składników odżywczych. Wówczas to też jest rodzaj niedożywienia wynikający z niedoborów witamin czy składników mineralnych.”* (Dr Katarzyna Wolnicka, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego, prezentacja dr Marty Czapnik - Jurak, II Forum Bezpiecznej Żywności Green REV Institute 2023³¹).

Aspekty społeczne (dostępność - prawo do wychowania dzieci)

Dieta roślinna obniża koszty opieki zdrowotnej liczonej w milionach euro rocznie

Konsekwencją wyżej wymienionych aspektów zdrowotnych jest oczywiście rzadsze występowanie chorób, których leczenie pochłania znaczne środki finansowe. Przeprowadzono również dodatkowe badania mające na celu sprawdzenie wpływu diety roślinnej na koszty opieki zdrowotnej – dowiedziono, że koszty zdrowotne dla społeczeństwa związane ze spożyciem mięsa czerwonego i przetworzonego w 2020 r. wyniosły 285 mld USD (przedziały wrażliwości

³⁰ https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/01/ui883g-SWD_2023_4_1_EN_document_travail_service_part1_v2.pdf

³¹ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2023/11/Dr-Marta-Czapnik-Jurak.pdf>

oparte na niepewności epidemiologicznej (SI), 93–431), z czego trzy czwarte wynikało ze spożycia mięsa przetworzonego³².

Inne istotne aspekty społeczne

Wskazać również należy, że dostępność roślinnych opcji żywieniowych w szkołach będzie stanowiło jeden z przejawów realizacji prawa przewidzianego w art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z tym przepisem rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. W piśmiennictwie wskazuje się, że prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem jako najważniejsze prawo rodzicielskie. Prawo do wychowania dziecka jest w praktyce najważniejszym prawem rodzicielskim³³. Dostęp uczniów w szkole do zdrowych posiłków produkowanych z poszanowaniem środowiska naturalnego uznać należy za spełnienie tego prawa konstytucyjnego.

Istotne jest również to, że dostępna roślinna opcja posiłku w szkole pozwoli zapewnić dostęp do zdrowych i zbilansowanych posiłków również uczniom z alergiami na białko kurze i białko mleka krowiego. Spełnia to wymogi słusznościowe i jest wyrazem wyrównywania szans. Promowanie zdrowych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat jest najlepszą formą wykształcania zachowań prozdrowotnych, jak również dostępność roślinnych, nieprzetworzonych posiłków jest zgodna z wiedzą przekazywaną uczniom w szkołach przy realizacji podstawy programowej w zakresie kładącym nacisk na zdrowe żywienie.

³² Springmann M, Mason-D’Croz D, Robinson S, Wiebe K, Godfray HCJ, Rayner M et al. Healthmotivated taxes on red and processed meat: a modelling study on optimal tax levels and associated health impacts. PLoS One. 2018;13(11):e0204139. doi:10.1371/journal.pone.0204139.

³³ W. Borysiak, komentarz do art. 48 Konstytucji RP [w:] Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86 (fragment pozycji) Konstytucja RP. Tom I–II. Komentarz red. prof. dr hab. Marek Safjan, dr hab. Leszek Bosek, wyd. 1, 2016.

W związku z powyższym Green REV Institute apeluje do Ministry o niezwłoczne rozpoczęcia prac dot. nowelizacji Rozporządzenia ³⁴ i zapewnienia dostępności w pełni roślinnych opcji żywieniowych w placówkach oświatowych w Polsce. Prosimy o pilne spotkanie z Panią Ministrą w celu omówienia naszego apelu oraz załączamy projekt nowelizacji Rozporządzenia.

Jak powiedział Qu Dongyu Dyrektor Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO): “Zrównoważony system żywnościowy będzie miał zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów Zielonego Ładu w zakresie klimatu, bioróżnorodności i innych celów środowiskowych, przy jednoczesnej poprawie dochodów producentów surowców i wzmocnieniu konkurencyjności UE.” Placówki oświatowe są jednym z podmiotów, które kształtują system żywności.

Podpisy środowiska naukowego oraz strony społecznej:

1. Anna Spurek, COO, Green REV Institute
2. dr Marcin Anaszewicz, dr nauk społecznych, Green REV Institute
3. Przemysław Gumułka, Prezes Zarządu, Fundacja Psubraty
4. Mariya Shmel'ova, Prezeska zarządu, Fundacja To Proste
5. Milena Kubiczek, Założycielka, Ruch zaNIEdbani
6. Natalia Wrocławska, Prezeska, Stowarzyszenie BoMiasto
7. Katarzyna Trotzek, Prezeska Zarządu, Stowarzyszenie na rzecz Azylu dla Świń Chrumkowo
8. Maja Madejska, Założycielka, Roślinna Strona
9. Wiktor Chęciński, Prezes Zarządu, Fundacja Kaczuchy Dziennikarskie
10. Anna Walijewska, Wiceprezes Fundacji, Fundacja Zwierzęta Niczyje
11. Kazimierz Walijewski, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie Mężczyźni Przeciw Przemocy
12. Daria Schmidt, Prezeska Zarządu, Fundacja Szkatułka
13. Sylwia Kowalska, Prezeska Zarządu, Fundacja NO.BA

³⁴ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160001154>

14. Sylwia Kowalska, Aktywistka, Jadłodzielnia Foodsharing Toruń
15. Barbara Wojtaszek, Prezeska Zarządu, Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
16. Beata Borowiec, Założycielka, Ekowyborca
17. Marzena Waligóra, Prezeska, Stowarzyszenie Tarnowska Rospuda
18. Iga Woźniak, Założycielka, Halo! Tu Fauna
19. Karolina Skowron-Baka, Prezeska Zarządu, Akcja Demokracja
20. Piotr i Izabella Miklaszewscy, Autorzy książek i edukatorzy szkolni, Podróże z Pazurem
21. Sylwia Wojda, Przedstawicielka, Stowarzyszenie L UWIA
22. Paweł Chajec, Przedstawiciel, Stowarzyszenie L UWIA
23. Piotr Skubała, prof. dr hab., Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Przyrodniczych
24. Roman Głodowski, Stowarzyszenie Nasz Bóbr
25. Alicja Kowal, Federacja Wegan dla Zwierząt
26. Marzena Wichniarz, Współzałożycielka i organizatorka, Rodzice dla Klimatu
27. Joanna Frankowska, Wiceprezeska Zarządu, W Imię Zwierząt
28. Szymon Żugaj, Członek zarządu, Fundacja Instytut TTT
29. Janusz Bończak, Redaktor naczelny, Magazyn Istota.info
30. Paulina Filipowicz, Współtwórczyni, psycholożka, Szczera Sfera
31. Paweł Mrozek, Założyciel, przewodniczący, Akcja Uczniowska
32. Paweł Mrozek, Przedstawiciel, Sejm Dzieci i Młodzieży
33. Ania Kozicka, Skarbniczka, Stowarzyszenie 9dwunastych
34. dr Ryszard Kulik, Rada Fundacji, Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
35. Jednogłośnie poparcie, Aktywistki i Aktywiści, Śląski Ruch Klimatyczny
36. Patrycja Homa, Prezeska, Fundacja ProVeg
37. Jakub Hamanowicz, Założyciel, Gdańsk Bez Granic
38. Monika Kohut, Prezeska, WIO z Krakowa
39. Marcin Urbaniak, dr hab. prof., Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

kontakt@greenrev.org | Giordana Bruna 34 / skrytka 5, 02-523 Warszawa, Polska

KRS 0000521182 | NIP 5213677634 | REGON 147376122

40. Daniel Petryczkiewicz, Twórca klimatyczny, Mała i Rozlewisko
41. Agnieszka Krzyżak-Pitura, Prezeska, Fundacja Rodzic w mieście
42. Kacper Parol, Prezes, Fundacja Impuls
43. Michał Stefański, Doktor nauk humanistycznych, Fundacja Oficyna 21
44. Adrian Sosnowski, Podcaster, Wegaństwo - podcast
45. Anna Gdula, Prezeska Zarządu, Fundacja na Rzecz Prawnej Ochrony Zwierząt i Kontroli Obywatelskiej "Lex Nova"
46. Jagoda Gmachowska, Aktywistka, Inicjatywa nieformalna Wiosna Bez Barrier
47. Patrycja Grzywa, Aktywistka, Projekt społeczny invECO; fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
48. Anna Chęć, Prezeska Zarządu, Fundacja Świat w Naszych Rekach
49. -//- Permakulturowa ogrodniczka, Dolina Bawole Serce
50. Nina Sługocka, Aktywistka, Fundacja GrowSPACE
51. Kacper Blok, Aktywista, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny
52. Jednogłośnie poparcie, Aktywistki i Aktywiści, Społeczna Straż Ochrony Zieleni Szczecina
53. Dr n. med. Joanna Kowalczyk-Bednarczyk, Członkini, Stowarzyszenie „Nasz Bóbr”
54. Monika Miłowska, Prezeska, Fundacja To Proste (Mapuj Pomoc)
55. Małgorzata Szadkowska, Prezeska, Compassion in World Farming Polska
56. Piotr Kamont, Prezes Zarządu, Jestem na pTAK!
57. Jacek Karczewski, Autor, aktywista przyrodniczy
58. Julia Najmark, Młodzieżowa radna, aktywistka społeczna, Młodzieżowa rada dzielnicy Wola
59. Sylwester Jankowski, Działacz, Grupa Społeczni Opiekunowie Drzew - Toruń
60. Agnieszka Krzaczek, Aktywistka, Mama z Józefowa
61. Barbara Janina Sochal, Przewodnicząca, Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka
62. Anna Złocka, Aktywistka, Polska dla Zwierząt, Marsz Wyzwolenia Zwierząt
63. Rafał Budzis, Aktywista, twórca, Wegrateka

64. Zuzanna Borowska, Fundatorka, Prezes Zarządu, Open Dialogues International Foundation
65. Monika Pacyfka Tichy, Fundatorka, Prezeska Zarządu, Fundacja Lambda Polska
66. Gabriela Letnovska, Kierowniczką Fundacji, Fundacja Edukacji Domowej
67. Łucja Kucmin-Węglarczyk, Prezeska, Fundacja Przestrzeń do życia